

Kesto: 34,23

Terhi: *Tervetuloa *Omaishoito koskettaa jokaista* –podcastin pariin. Mukavaa, että olet löytänyt tänne kuulolle!

Tässä sarjassa keskustelemme omaishoitajia koskettavista asioista yhdessä päättäjien ja asiantuntijoiden kanssa. Minä olen **Terhi Hyvärinen**, viestinnän asiantuntija Omaishoitajaliitosta.

Tässä jaksossa käsitellään sitä, pitäisikö läheis- ja omaishoitajien verotusta keventää ja maksurasitusta helpottaa.

En ole täällä suinkaan yksin. Kanssani keskustelemassa on yhteiskuntatieteiden maisteri, ekonomisti **Jussi Ahokas** ja sosiaaioikeuden professori **Laura Kalliomaa-Puha**. Tervetuloa.

Vieraat: -kiitos, hauskaa

Terhi: *Tämä veroaiheemme ei liity ainoastaan ovella kolkutteleviin eduskuntavaaleihin, vaan on laajempi teema. Keskustelua on käyty jo vuosia. Aloitetaanpa jäsentämällä verotusta laajemmin:

Laura ja Jussi, kertoisitteko ensimmäiseksi, mikä on mielestänne verotuksen tehtävä ja miten sitä yleensä tarkastellaan.

Laura: Jos minä aloitan, kun varmaan tiedän tästä vähemmän. Sinä voit sitten täydentää. Verotuksella kerätään varoja yhteisiin menoihin. Ja ehkä tässä kontekstissa omaishoidon tuen palkkioihin ja kaikkiin niihin palveluihin, sosiaali- ja terveystalouteihin, joita omaishoidon hoidettava tarvitsee.

Jussi Ahokas YTM, ekonomisti, väitöskirjatutkija: Itse olen tutkinut verotusta ennen kaikkea rahajärjestelmän ja rahatalouden näkökulmasta. Juuri kuten Laura sanoi, yksi keskeinen tehtävä verotuksella on nimenomaan se, että se luo sen yhteisen talouden eli liittyy yhteisön taloudellisesti sen valtion piiriin, jonka alueella se toimii, kansallisvaltion yleensä.

On tietysti monia seurauksia, mitä siitä tulee. Esimerkiksi meidän rahajärjestelmämme, raha siinä järjestelmässä, nojaa pitkälti sen valtion verotukseen.

Kiinnostava juttu. Oikeastaan verotus luo kysynnän sille rahalle, mitä me käytämme. Sitä kautta tullaan tilanteeseen, että kaikki käyttävät sitä samaa rahaa. No, euroja tietysti Suomessa ja euroalueella Verotus on siinä taustalla. Se tulee siitä, että kaikkien pitää maksaa veroja. Verot voi maksaa valtion valuutalla, ja kun näin on niin, sitten alamme käyttää muussakin taloudellisessa toiminnassa sitä valtion valuuttaa.

Tällä tavalla oikeastaan koko meidän talousjärjestelmämme syntyy verojen ympärille. Valtio tulee sitä määrittämään.

Yleisemmät tämän lisäksi ovat. Verotuksella myös jaetaan ostovoimaa eli ihmisten tuloja sillä tavalla, että yleensä suurituloisilta otetaan ja pienituloisille annetaan. Tämä on tulojen uudelleenjakoa.

Samalla myös säädellään talouden kokonaiskysyntää eli suhdanteita. Jos näyttää siltä, että taloudessa on liikaa kysyntää, liikaa ostovoimaa, niin valtio ottaa sitä verotuksella pois. Tämäkin on ihan keskeinen verotuksen rooli.

Ja tietysti tämä käyttäytymisen ohjaaminen, mistä taloustieteilijät usein puhuvat kannustimina. Se on myös asia, mikä liittyy verotukseen. Jos me korotamme joidenkin asioiden verotusta, niin yleensä me sitten kulutamme niitä asioita vähemmän. Sitten taas toisinpäin, jos alennetaan jotain, niin se

antaa meille sitten mahdollisuuden kuluttaa niitä enemmän. Verotuksella siis jaetaan resursseja yhteiskunnassa ja suunnataan yhteiskunnan toimintaa.

*Tarkennatko Jussi, mitä verotuksen progressio tarkoittaa?

Progressio tarkoittaa sitä, kun valtio vaikka alkaa miettiä, miten se niitä veroja kerää, ja siihen on tietysti monia periaatteita. Progressio tarkoittaa, esimerkiksi tuloverotuksessa, se tarkoittaa sitä, että mitä suuremmat tulot, niin sitä suurempi osuvuus suhteessa niistä tuloista otetaan veroina valtion kassaan.

Kun tulot kasvavat tai varallisuus kasvaa, niin myös veroja maksetaan suhteellisesti enemmän. Yleensä ajatellaan sen veroprosentin kautta, että silloin kun tulot kasvavat, niin veroprosentti on suurempi. Tämä on varmaan se, miten tavallinen ihminen sitä helpoiten ymmärtää ja jäsentää.

Voidaan ajatella myös, että progressio voi tulla myös vaikka haittaverosta sillä tavalla, että se joka tekee jotain asiaa enemmän, sitten jossain vaiheessa joudut maksaa siitä enemmän veroa. Tästä on puhuttu viime aikoina vaikka liikenteen verotuksessa. Jos ihminen ajaa tietyn määrän vuodessa autolla, vaikka kymmentuhatta kilometriä on ylitetty, niin pitää alkaa maksaa suurempaa autoveroa.

Tällaisia suunnitellaan tässä ilmastonmuutoksen ja vihreän siirtymän politiikan kentällä, että sielläkin tietysti voidaan mennä tämmöiseen progressiiviseen verotukseen, jos niin halutaan.

*Keskustellaanpa sitten omaishoidon tuesta. Kerrotko Laura sen erityispiirteistä vähän enemmän?

5,39 L: Omaishoitohan on yksi tapa järjestää vanhan, sairaan tai vammaisen ihmisen hoito. Moni meistä auttaa läheistään, joku vähän, vain pikkuaskareissa, toinen enemmän. Siinä kohtaa, kun oma auttaminen alkaa käydä työstä, on mahdollisuus tehdä hyvinvointialueen kanssa omaishoidon sopimus ja saada sitten omaishoitotyöstä palkkiota.

Tämmöisiä sopimusomaishoitajia on noin 50 000 tällä hetkellä. Suurin osa näistä sopimusomaishoitajista on eläkeläisiä. Tyypillisesti puoliso hoitaa toista, mutta sopimusomaishoitajina on myös työkäisiä ja työssäkäyviä ihmisiä.

Omaishoidon tuessa on tärkeä muistaa, että palkkioiden lisäksi siinä on kysymys myös palveluista sille omaishoitajalle, josta yritetään pitää huolta, että hän jaksaa sitä hoitotyötä tehdä. Tarjolla pitäisi olla vapaita, valmennusta, hyvinvointi- ja terveystarkastuksia hoitajalle.

Hoidettavalle pitäisi myös olla tarjolla tarpeen mukaan sosiaali- ja terveystarpeita, jotka ovat kaikki osa omaishoidon kokonaisuutta sen palkkion lisäksi.

*Me Omaishoitajaliitossa ja omaishoitajien yhdistyksissä saamme todella paljon kysymyksiä omaishoidon tuen palkkion verollisuudesta. Palkkion minimimäärä on tällä hetkellä noin 440 euroa kuukaudessa ja hoidollisesti raskaassa siirtymävaiheessa noin 880 euroa kuukaudessa. Valtaosalla palkkio on lähellä tuota 440 euroa. Osa omaishoitajista pitää tämän hyvin pienen palkkion verotusta epäoikeudenmukaisena. Varsinkin sen vuoksi, että niin kuin tiedetään, he säästävät yhteiskunnan hoivan kustannuksista merkittäviä summia, tutkimusten mukaan yli 2, jopa 3 miljardia euroa. Mitä mieltä te olette ajatuksesta palkkion verotuksen poistamisesta?

J: Ajattelen itse sitä niin, että ehkä tämä on suurempi kysymys siitä, miten me arvotamme ja arvostamme omaishoittoa meidän yhteiskunnassamme.

Sitten tullaan siihen, että mikä nettomääräinen rahamääräinen, euromääräinen korvaus siitä pitäisi sitten tulla, kun tehdään sitä työtä. Työtähän se on. Siitä ei päästä mihinkään ja palkkiokin siitä maksetaan.

Jos mietitään sitä, mitä jää verotuksen jälkeen käteen ihmiselle siitä hänen tekemästään työstä. Se voi monen mielestä tuntua hyvinkin epäoikeudenmukaiselta, että se on lähtökohtaisesti pieni se palkkio ja sitten siitä vielä vaikka valtionverotuksessa ja kunnanverotuksessa otetaan siivu pois. Niin eihän sitä sitten paljon tuntipalkaksi jää. 8,32

On se sitten niin, että Poistetaan vero palkkiosta tai korotetaan sitä palkkiota, niin kaikki nämä liittyvät yleisempään julkiseen taloudenpitoon ja niihin valintoihin mitä me yhteisönä ja yhteiskuntana teemme. Kuinka paljon me haluamme lopulta maksaa omaishoidosta ja siitä työstä, mitä ihmiset sen parissa tekevät?

Tämähän varmaan tulee ihmisten mieleen ensimmäisenä, koska omaishoidon tuen verotuskysymys, koska se on konkreettista ja se näkyy heti siinä tilinauhassa ja verotuksessa. On helppo ajatus, että jos tuo poistettaisiin, niin minä saisin enemmän.

Ehkä pitäisi poliittisesti kysyä vielä laajemmin: No, kuinka paljon siitä omaishoidosta pitää sitten maksaa?

L: Minä olen myös miettinyt tuota vähän. Ymmärrän hirveän hyvin sen toiveen verotuksen poistamisesta. Tuntuu hassulta, että sama käsi antaa ja ottaa. Se ei tunnu kauhean loogiselta. Mutta ehkä jos ydin olisi tuossa, minkä nostit Jussi esiin, että kuinka iso se palkkio alkujaankin on.

Sitten jotenkin ajattelen, että eikös progressio kuitenkin korvaa sitä vähän? Ehkä yhteiskunnan tasolla tuottaa oikeudenmukaisuutta, että ne, jolla on jo valmiiksi isot tulot -esimerkiksi nyt iso eläke, kun iso osa on eläkeläisiä- niin jos se sitten tasaa sitä pienituloisten omaishoitajien palkkion suuruutta?

Samalla tavalla palkat toimivat. Vaikka me saisimme samaa palkka samasta työstä, me saamme ehkä käteen eri summan riippuen siitä, onko meillä muita tuloja.

Ehkä se ongelma ei ole verotus, jos se on progressiivista, vaan se palkkion suuruus?

J: Ehdottomasti niin.

Tietysti, jos ajatellaan omaishoitoa, joka on monesti hyvin vaativaa työtä, niin kyllähän sitten vaihtelee yksilöllisesti se kokemus siitä, kuinka rankkana tai haastavana sen kokee.

Kun ihminen sitä arvottaa kaikkeen siihen, mitä ympärillä tapahtuu, ja mitä vaikka työurallaan on tehnyt. Kun kokee saavansa siitä rahamääräisesti pienemmän palkkion kuin vaikka jostain helposta kesätyöstä 30 vuotta aikaisemmin, niin kyllä siinä jonkinlainen epäoikeudenmukaisuuden kokemus hiipii puseroon, vaikka eläke olisikin korkea.

Kyllähän sitä nyt aina suhteutetaan siihen viimeiseksi yhteiskunnalle, ja tässä tapauksessa myös tietysti läheiselle, annettuun työpanokseen. Mielestäni tämä on iso ja vaikea yhteiskunnallinen kysymys.

~~Kuten sanottiin tässä alustuksessa, 11,10 niin~~

Omaishoitaja myös säästää tietysti julkisen talouden kustannuksia. Jos kaikki ihmiset, jotka nyt ovat omaishoidossa tai jonkinlaisen omaishoivankin piirissä, jos se korvattaisiin julkisina palveluina, niin

se kustannus yhteiskunnalle olisi paljon suurempi. Kaikki joutuisivat sitä vaikka nyt niillä veroilla sitten maksamaan enemmän.

Kun alettaisiin tekemään näkyväksi sitä panosta, mikä saadaan sillä hinnalla, millä se nykyään saadaan, niin se voisi muuttaa tätä keskustelua aivan toisella tapaa tai toisenlaiseksi.

L: Tosiaan, kun usein se omaishoito ei ole pelkästään se palkkio, vaan siinä tosiaan on sitten ne kaikki palvelut siinä ympärillä. Minä ajattelisin, että monille omaishoitoperheille, yhtään väheksymättä palkkiota, ne palvelut voisi olla vielä tärkeämpiä sille, että arki toimii ja siellä jaksetaan.

Varsinkin, jos on sellainen tilanne, että se perheen toimeentulo on jo turvattu, vaikka niitten eläkkeiden kautta, niin silloin ehkä olisikin tärkeämpää saada niitä palveluita.

Toinen kysymys, mitä mietin, joka jotenkin liittyy ainakin tähän rahaan ja kannustimiin ja yhteiskunnan tapaan reagoida. Jos korvattaisiin paremmin niitä kuluja, joita vammaisuus tai sairaus perheelle tuottaa.

Kelan omaishoitotutkimuksen mukaan, kun kysyttiin näistä palkkioista ja mihin ihmiset rahaa käyttää, niin perheet kertoivat, että he käyttävät sitä omaishoidon palkkiota sairauden aiheuttamiin kustannuksiin. Tai sairaalle lapselle kustannetaan sitten vaikkapa joku harrastus. Tai sitten ostetaan sillä rahalla lääkkeitä. Eikö sen voisi ajatella niin päin?

Korotettaisiin niitä kulukorvauksia, Kelan hoitotukea ja sitä kautta sitten se suuntautuisi oikein. Eikä sitten menisi sen palkkioon ja verotuksen kautta niihin kuluihin, joita se perhe kärsii.

J: ~~Toihan on, hyvin avasi juuri tai avasi ja.~~

Avasit juuri hyvin sitä, että miten muutakin kompensatiota yhteiskunta voi sille omaishoitajaperheelle ja siihen tilanteeseen antaa.

Tosiaan se palvelu, sen laajuus, monipuolisuus, saatavuus, se on tosi tärkeä asia varmasti, mutta sekinhän on sen muun yhteiskunnan tavallaan kannettava, että se on mahdollista.

Se tulee hyvin monimutkaiseksi se omaishoitajan ja omaishoitajaperheen ja omaishoidossa olevien tilanne. Monet erisuuntaiset tuet, etuudet, palvelut, kompensatiot, verotus ja kaikki pitäisi saada jotenkin yhteen ja ymmärrettyä, että mikä se kokonaisuus on. Ja sitten lähteä tekemään niitä ratkaisuja, jotka olisivat toivottavasti mahdollisimman monelle tilannetta parantavia.

L: Palvelutkin maksaa ja jo se kokonaisuuden ymmärtänyt ehkä just. Täällä tutkija heti haluaisikin tietää. Olisiko se kiinnostavaa?

Minä en ainakaan ole nähnyt semmoista tutkimusta, missä tietäisin, että kuinka paljon perheiden näkökulmasta se verotus siihen palkkion suuruuteen loppu viimein vaikuttaa. Olisi kiva saada siitä jotain faktoja ennen kuin lähdetäisiin miettimään, että mikä olisi fiksuin tapa tukea.

J: kyllä se on jo perheitä joo no siis

Varmaan Omaishoitajaliitto on saanut siitä palautetta paljonkin. Se mitä itse olen jutellut liiton toimijoiden kanssa, niin kyllä sen aika usein nousee esiin. Tuntuu olevan mutta. Niin kuin äsken tuossa sanoin, niin

14,46 Se voi johtua siitä, että se on niin jotenkin konkreettinen ja käsin kosketeltava asia.

Jos ajatellaan, että sinä et tiedä, mitä palveluita voisi olla vaikka saatavilla niin, et sinä sitten kaipaakaan niitä. Mutta kun saat jonkun tuen ja maksat siitä veron, niin se on jo aktivoitunut siinä sinun elämässäsi ja silloin se nousee esiin.

Mutta sehän voi todellakin olla, että se ei ole edes suurin kysymys.

Jos sitä jotenkin ihmisille vielä tehtäisiin näkyväksi, että mitä palveluita on saatavilla, että mikä voisi olla mahdollista, niin ehkä perheet painottaisivat paljon enemmän sitä, että palveluvalikoimaa laajennettaisiin ja saatavuutta parannettaisiin.

*Nyt tässä siis niin kuin liikaa yksinkertaistetaan tätä monimutkaista asiaa? Se on helppo heittää, että omaishoidon tuen palkkio verottomaksi?

J: Se on helppoa. Ja onhan se nyt selkeä poliittinen tavoite myös. Sitä on varmaan myös helppo lobata eteenpäin. Mutta tuota kyllähän nyt Omaishoitajaliittokin tuo, ja palvelut ja monet muut tekijät tässä niin kuin ~~aina omassa julkisessa tai~~ julkiseen keskusteluun osallistuessaan esiin.

*Omaishoidon tuen palkkiohan kerryttää myös eläkettä, mutta pieni palkkio kerryttää tietysti eläkettä vain vähän. Tämä on eri asia kuin verotus, mutta sivutaan hieman eläketurvakysymystä. Miten arvioisitte eläketurvan muodostumista esimerkiksi tilanteessa, jossa omaishoitaja jää pois ansiotyöstä hoitamaan vaikkapa useammaksi vuodeksi?

L: Kyllähän sitä hintaa sitten pitkään maksetaan. Se näkyy urakehityksessä ja sitten lopulta, kun jää eläkkeelle, niin eläkekertymä on pienempi.

Semmoisen tutkimuksen olen ainakin nähnyt, missä **Karoliina Koskenvuo** Kelan tutkimuksesta ja **Hannele Kantanen** Kevasta laski vuonna 2016, että kuukausittaiseen eläkkeeseen kahden vuoden omaishoitorupeaman jälkeen, kuukausittainen eläke oli 50 € pienempi mutta 15 vuoden jälkeen jo 500 € pienempi, jos sitä verrattiin noin 2 000 euron kuukausipalkkaan. Ja sitten 1 000 € pienempi, jos kuukausipalkka olisi ollut 4000 €. Kun tämä on joka kuukaudessa oleva vähennys, niin kyllä se on aikamoinen.

17,15 J: Tämä tavallaan kytkeytyy siihen laajempaan kysymykseen siitä omaishoidon kompensatiosta. Eläkelupaushan on sitten yksi muoto ylipäättään suomalaista kompensatiomallia. Meille kaikille on luvattu paperilla, että maksetaan joku nimellinen korvaus sitten, kun eläkkeelle jäädään. Emme nyt oikeastaan tiedä, mitä sillä sitten saa edes, kun maailma voi muuttua monta kertaa.

Tässäkin tapauksessa omaishoitajan tilanteessa lupaus on aika huono. Sinä olet tekemässä kovaa työtä, raskasta työtä. Pidät huolen omaisesta, hänen hyvinvoinnistaan. Saattaa olla tosiaankin hyvä valinta, että juuri sinä jäät tekemään sitä työtä.

Sen hoidettavan hyvinvointi voikin kehittyä parhaimmalla mahdollisella tavalla, mutta sinulle hoitajana sitä ei kompensoida mitenkään. Eläkelupaushan on vielä huonompi kuin siinä tapauksessa, että olisit jäänyt vaikka pienipalkkaiseenkin työhön.

Kyllä siinä taas oikeudenmukaisuutta mitataan. Varmasti kysellään sen perään monessa tapauksessa.

L: Omaishoitajat on tosi erilaisessa tilanteessa, jos on työikäinen tai sitten jos on eläkkeellä. Sitä minä aina ihmettelen, että sitten kuitenkin kohdellaan esmes palkkioissa samalla tavalla riippumatta tästä tulevaisuuskenaariosta. Se pitäisi jotenkin minun oikeustajuni mukaan ottaa kanssa huomioon.

J: Ehdottomasti. Tässä on taas yksi esimerkki siitä kompleksisuudesta, mihin täällä kentällä törmätään.

*Palataan takaisin verotusasiaan. Sopimuksen tehnyt omaishoitaja voi saada tuloverotuksessa työhuonevähennyksen. On esitetty, että myös muiden kuin sopimuksen tehneiden tulisi saada laajemmin verovähennyksiä tuloistaan, esimerkiksi etäomaishoitajan vaikkapa matkakuluista. Lienee periaatteessa paljon muitakin mahdollisuuksia arvioida verotusta yhtäältä kannustimena kenelle vaan tai toisaalta taloudellisen taakan keventämisenä pienituloiselle. Miten läheis- ja omaishoitajia koskevaa verotusta voisi uudistaa?

J: Tuossa oli hyviä esimerkkejä siitä. Keinoja löytyy paljon.

Mutta ehkä palasin takaisin taas siihen, että yritetään nyt hahmottaa se kokonaisuus ja ymmärtää se, että vaikka, ketkä on omaishoitajia Suomessa tällä hetkellä ja tulevaisuudessa.

Tietysti lainsäädäntöä tehdään aina tulevaisuuteen. Pitää katsoa myös eteenpäin ja sitten niitä tilanteita mahdollisimman jotenkin selvärajaisesti erotella, että ymmärretään, missä tilanteessa minkäkinlainen julkisen sektorin toimi voisi auttaa niitä perheitä. 20,02

Sitten yritetään muodostaa sellainen lainsäädännöllinen kokonaisuus juuri tätä omaishoitoa käsittelevää lainsäädäntöä, joka huomioi mahdollisimman laajasti ne erilaiset tilanteet ja löytää sieltä semmoisia kustannustehokkaitakin ratkaisuja, joilla esimerkiksi tämmöiset eläkeloukkun putoamiset ja palveluiden saatavuuden ongelmat voitaisiin voittaa.

Mutta kyllä se minun mielestäni vaatii aika isoa piirustuspyytää ja isoa piirustusta, josta sitten erotellaan niitä tilanteita, ja sitten aletaan miettimään niitä ratkaisuja.

L: En osaa ehkä noin laajasti sitä ajatella, mutta jos mietin ihan sitä, että

Jos kerran palkkiota verotetaan, niin kyllähän silloin pitäisi voida myös tehdä niitä vähennyksiä, jotka aiheutuvat siitä palkkion hankkimisesta.

Jos ajatellaan, että tulonhankkimisesta menevät kulut ovat logiikan mukaan syytä voida vähentää, niin ihan samalla tavalla pitäisi sitten sitä palkkiota voida kohdella, vaikka se ei palkkanimikkeellä menekään. Vaikka justiin matkakuluja omaishoitajalle tai sitten muita kuluja, jos semmoisia syntyy. Ehdottomasti.

Ehkä minä taas palaan siihen vanhaan kulukorvausajatukseen, että se voisi tuossa kanssa toimia. Kyllähän meillä verotuksessa on kotitalousvähennyksestä otettu huomioon tämmöisiä hoivakuluja muillekin kuin omalle perheelle. Verotuksessakin on keksitty tämmöisiä tapoja kannustaa ottamaan hoivavastuuta.

J: Niin. Lopulta ei se teknisesti ikinä ole niin vaikea kuin poliittisesti.

Kun lopulta kuitenkin nyt ollaan tässäkin tilanteessa tuossa nyt.

Alussa viitattiin eduskuntavaaleihin, vaikka myös sanottiin, että puhumme tänään yleisemmin. Mutta otetaan nyt kiinni näistä puheista, kun tässä eduskuntavaalien alla ollaan.

Julkista taloutta pitäisi sopeuttaa jollain 10 miljardilla suurin piirtein seuraavan kahden vaalikauden aikana. Jos me nyt olemme omaishoitajien asialla, ja sanotaan, että no, tässähän nyt on jo tämmöinen 2-3 miljardin käppi, mikä pitäisi täyttää, niin sittenhän ne menee ihan eri suuntiin nämä talouspoliittiset tavoitteet ja se, että omaishoitajien asemaa parannettaisiin.

Siinä sitten lopulta kuitenkin punnitaan se, että mitä me yhteisönä, yhteiskuntana Suomessa ollaan valmiit tekemään omaishoitajien tilanteen parantamiseksi. Miten me ymmärretään sitä, että

minkäläistä hyvinvointia se kokonaisuudessaan tälle yhteiskunnalle tuottaa. Paljonko siitä ollaan veroina tai muuten valmiit maksamaan. 22,50

Eihän se tietysti kaikkia ihmisiä välttämättä koskaan kosketa tämä kysymys, mutta yhä useampaa ainakin. Jos ei nyt omaishoidon, niin tämmöisen hoivan, ja vanhusten hoivan, kautta varmasti jatkossa, kun resurssit on pienemmät ja väestö vanhenee.

Kyllä niitä varmasti niitä omaishoitohetkiäkin aika monelle tulee. Sitä kannattaa sitten miettiä eteenpäin, että minkäläistä tukea yhteiskunta, tai miten me se yhdessä parhaiten sitten ratkaistaan ja järjestetään tulevaisuudessa.

Jos se nyt menee kovaksi leikkauspolitiikka tästä eteenpäin, niin tuskin tähän nyt sitten paljon parannusta voi saada. Mutta jos valitaan jonkinlainen toinen talouspolitiikan tie, niin ehkä myös tätä asiaa voidaan alkaa käsittelemään jotenkin progressiivisesti.

*Millä tahoilla on mielestänne ratkaisun avaimet tässä asiassa, jos verotukseen halutaan muutoksia?

Kyllä tämä on minusta iso poliittinen kamppailu. Jostain pitää löytyä sellainen omaishoitajien takana oleva liike, joka puskee näitä uudistuksia ja parannuksia läpi. 23,56

Tietysti Omaishoitajaliitto kansalaisyhteiskunnan äänenä, näiden ihmisten äänitorvena, niin on varmasti yksi tärkeä tekijä. Mutta kyllä sitten poliittiset puolueet. Ehkä laajemminkin kansalaisyhteiskunta ja yksilöt.

Pitämällä ääntä ja nostamalla näitä asioita julkiseen keskusteluun, niin voi tätä asiaa parantaa.

En minä sillä tavalla näe, että jossakin olisi joku vapahtaja, joka tulisi tämän asian ratkaisemaan, vaan kyllä meidän suomalaisten pitää se yhdessä jonkinlaisen poliittisen väännön ja kamppailun, ja myös tiedon lisäämisen kautta ratkaista.

Tämä on yhteinen asia. Niin kuin alussa todettiin, että verotus on yhteiseen kassaan varojen keräämistä. Niiden resurssien keräämistä ja niiden jakamista, niin samanlainen kysymys, tai yksi osa tätä palettia, on tämä omaishoidon kysymys nyt ja tulevaisuudessa.

L: Niin, että eikö ne sitten ole loppu viimein ne kansanedustajat, jotka sen lain säätää? Jos halutaan yksinkertaistaa? J: Jos oikein yksinkertaistaa, sieltähän se sitten putkahtaa, jos on putkahtaakseen, mutta tietysti meidän se että,

25,08 Jos mietitään, miten lait Suomessa syntyä, niin niin onhan se iso julkisen keskustelun kysymys aina. Semmoinen poliittinen vääntö. Sitten ministeriöilläkin on oma roolinsa siinä. Pitää jostain löytää se konsensus, että tämmöinen laki me juuri halutaan tehdä. Sitten se sieltä putkahtaa ulos.

Ei voida ajatella, sillä tavalla että jos vaan nyt saadaan jostakin taivaasta tippuu yhtäkkiä 101 kansanedustajaa, jotka ratkaisee omaishoidon ongelmat. Sitä ei koskaan tule tapahtumaan. Kyllä sitä toimintaa tarvitaan paljon sitä ennen.

L: Vähän isompi joukko. Se on varmasti totta.

*Me tiedämme, että hoivan tarve kasvaa ikääntyvien määrän kasvun vuoksi. Puhutaanpa lopuksi työikäisten hoivavastuusta. Työssäkäyvän liian raskas hoivavastuu, niin sehän voi toimia jopa ennenaikaiselle eläkkeelle työntävänä voimana. Minkälaisella talouspoliittisilla ratkaisuilla kannustettaisiin työikäisiä ansiotyön ja omaishoidon yhteensovittamiseen?

L: No, minä en tiedä, onko nämä nyt mitä politiikkaa. Että onko nämä nyt sosiaalipoliittikkaa, vai talouspolitiikkaa? Varmaan kaikki kaikkea tätä. Minä ajattelen, että ainakin ne osuvat palvelut ja me

tiedetään, että tällä hetkellä monet omaishoitoperheille tarkoitetut palvelut, niin saattaa olla semmoisiin kellonaikoihin esimerkiksi, että ne ei sovi ansiotyössäkäyville. Ne on ehkä ajateltu enemmänkin just niille vanhusomaishoitajille, joilla on erilainen tilanne.

Nämä hoivavapaiden, 26,43

Vaikkapa nyt juuri tuore työsopimuslakiin tullut omaishoitovapaa, niin näiden kautta me varmasti voitaisiin järjestellä sitä, että tämä yhteensovittaminen olisi helpompaa. Me tiedetään, että kun ollaan omaishoitotilanteessa, niin tulee yllätyksiä. Sitten sitä ansiotyötä ja työaikoja pitää vähän sovitella. 27,00

Työsopimuslaissa on jo nyt monenlaista mahdollisuutta järjestää joustoja. Se on osittain myös asennekysymys, että työpaikoilla ymmärrettäisiin, että me ollaan luultavasti kaikki jossain vaiheessa omaishoitajia. Jos nyt ei sopimusomaishoitajia, niin meillä on kaikilla niitä semmoisia hoivatilanteita. Voi olla pienten lasten kanssa, voi olla erityislapsia, ~~mutta että sitten myös~~ vanhoja vanhempia, sisaruksia, jotka tarvitsevat apua.

Jos tulisi semmoinen ymmärrys, että joustoa tarvitaan kaikille joskus. Sitä olisi minun mielestäni nykylainsäädännön mukaan aika helppo järjestää, jos se tahto löytyy.

Myös ajatus vaikka siitä, että hoitovapaa olisi ansiosidonnaista, kuten vaikka muissa Pohjoismaissa, niin helpottaisi varmasti varsinkin pienituloisten omaishoitajien mahdollisuuksia jäädä sitten aika ajoon vaikkapa lääkärikäyntejä järjestelemään. 28,00

Yksi asia vielä, minkä haluaisin nostaa esiin on se, että

Meidän työttömyysturva aika huonosti tunnistaa nämä omaishoitotilanteet. ja silloin Tämmöiset mutkapaikat tyouralla ja omaishoidon yhdistäminen niin toimii aika huonosti. Siinä kanssa minä luulen, että tässä kohtaa tieto olisi se, mitä aina vaan tarvittaisiin lisää, että ne osattaisiin ottaa huomioon myös siellä puolella.

J: Luulen, että tämä on iso kysymys tulevaisuudessa. Nythän on jo paljon semmoisia ajatuksia yhteiskunnassa. Suomalaiset ajattelee niin, että julkinen vastuu hoivasta, se ei tule olemaan jatkossa niin laaja kuin me ehkä vielä kuviteltiin 20 vuotta sitten. Silloin voi ollakin tilanteita, ettei ole mitään julkisesti järjestettyjä hoivapaikkoja eikä edes hoitopaikkoja, että se on sitten pakkoratkaisu se omaishoito.

Mutta monestihan voi olla niin, että se on oikeasti tehokas ja hyvinvointia lisäävää tapaa tehdä se. Jos se tehdään tuetusti ja on niitä tukevia palveluita. Eli siinähan sitten on tuttu turvallinen ihminen, jos sellainen sattuu löytymään vielä. Voihan olla tilanteita, että niitä ei edes ole.

Silloin tilanne on tietysti pahempi, jos ei niitä julkisia hoiva- ja hoitopaikkoja ole. Mutta monessa tapauksessa, se voi olla paras mahdollinen ratkaisu sen hoidon järjestämiseksi.

Silloin tietysti, jos ei voida mennä siihen sen takia, että ei ole niitä tukipalveluita tai työmarkkinoilla tai työelämässä ei ole niitä joustoja ihmisille, niin sittenhän me ollaan aika omituinen yhteiskunnallinen tilanne saatu aikaan.

Sitten ehkä joudutaan laiminlyömään hoitoa ja hoivaa sen takia, että on jotain sääntöjä, mitkä ei ole tätä päivää. Silloin niitä pitäisi tietysti pyrkiä muuttamaan.

Mutta voihan se olla tosiaankin niin, että jos huomataan, että se on kustannustehokasta. Tai todetaan, että julkisia varoja ei muunlaiseen toimintatapaan riitä, niin sitten siitä tulee se normaali ja siihen etsitään ne ratkaisut. Että miten se sitten parhaalla mahdollisella tavalla tehdään.

Kyllä minä näen tämän yhtenä mahdollisena skenaariona, että tähän suuntaan mennään. Mutta eihän se nyt voi olla niin, että sitä alikompensoidaan tästä ikuisuuteen. Sitten tavallaan ihmisiä jää sen takia heitteille, ettei ole mitään muuta vaihtoehtoa kuin omaishoito, ilman mitään tukea ja osaamista ja näin poispäin.

Sitten voi todella käydä niin kun Terhi tuossa kysyi, että voiko se työntää työikäisiä ihmisiä ennenaikaiselle eläkkeelle ja saada heidät sairastumaan, ja ehkä työntää heidät hoivan piiriin? Se on silloin mahdollista, jos tämä menee ihan pieleen tämä homma.

*Ja minkä tahojen tulisi toimia näiden asioiden edistämiseksi? Samat kuin tuossa aiemmin tuli esille vai meidän kaikkien?

J: Poliitiikan tutkijalta se vastaus on, että meidän kaikkien. mutta Tietysti niin, että jos löytyy sellaisia aktivisteja niin sanotusti ja kansalaisyhteiskunnasta sellaisia toimijoita, jotka tietenkin näkee sen, että mihin, että me ollaan ajamassa jotenkin seinään tämän asian kanssa. Niin he yleensä myös pystyvät herättelemään sitä muuta populaatiota jotenkin sillä tavalla, että sitten niitä ratkaisuja aletaan tekemään. Onko se sitten heidän vastuullaan, niin se on toinen kysymys, mutta ainakin he voivat saada paljon muutosta aikaan.

Olen monta kertaa sanonut, että Omaishoitajaliitto tekee tässä hyvää työtä. Uskon, että pystyy jatkossa. Jos vielä syntyy tällaista painetta, että tämä nähdään jotenkin hyvinvointivaltion pelastajana, omaishoidon laajentaminen, niin sitten varmaan teitä kuunnellaan enemmän kuin tähän asti on kuunneltu.

L: Hyvä, tämä on ihana ajatus just tästä kansalaisyhteiskunnasta, että yhdessä saadaan muutosta aikaiseksi.

Mutta tietysti peilaten noihin ideoihin, mitä heittelin, niin kyllä minä katselen, että sitten nämä hyvinvointialueet ja miten siellä sitten ammattilaiset toimii ja osaa ottaa omaishoitotilanteita huomioon. TE-toimistoissa sama juttu, että siellä tunnistetaan nämä tilanteet ja osataan tulkita lainsäädäntöä omaishoitoystävällisesti.

Tietysti tässä lainsäätäjä, ja ehkä just nyt ajankohtaisesti sosiaaliturvakomitea, kun ne pohtii nyt näitä rahoituksia, että miten ne sitten ottaa tällaista hoivatilanteet huomioon. Siellä on pohdittu jo jotain osallistumislisää ja tietynlaista semmoista ehkä velvoitettakin jotenkin kaikkien osallistua yhteiseen hyvään tekemällä jotain.

J: Toi oli hyvä pointti, että onhan järjestelmässä varmasti semmoisia niin sanottuja virheitä, jotka on aika helppotikin korjattavissa, kun tuodaan vaan sitä tietoisuutta siihen jotenkin. Sillä voidaan päästä monen kohdalla parempaan tilanteeseen. Mutta tietysti, jos sitten otetaan jotain isompia askeleita tai yhteiskunnan muutoksen suuntaan ja jotenkin hoivavastuun uudelleen jakoon, niin sitten tietysti ne ratkaisutkin täytyy olla paljon syvällisempiä ja moniulotteisempia. ne on väistämättä

L: Joo se on ihan totta, että joo me Puhutaan niin kuin monella eri tasolla tässä samaan aikaan. 34,12

*Kiitos Laura Kalliomaa-Puha ja Jussi Ahokas että tulitte vieraaksemme. Kiitos myös kuulijoille. Seuratkaa *Omaishoito koskettaa jokaista* -podcastia, jossa vieraana on myös eduskuntapuolueiden eduskuntavaaliehdokkaita.

Hei hei moi moi!